

O XORNALISMO DE EDUARDO BLANCO- AMOR EN *LA NACIÓN*: EMIGRANTE E EXILIADO

Comunicación do I Congreso Internacional “O Exilio Galego”, Sección de Emigración
do Consello da Cultura Galega, Santiago de Compostela, 24-29 de setembro de 2001

Autores:

**MARTA PÉREZ PEREIRO
XOSÉ LÓPEZ GARCÍA**

SECCIÓN DE COMUNICACIÓN
ARQUIVO DE COMUNICACIÓN

A Sección de Comunicación do Consello da Cultura Galega no seu labor para contribuír á recuperación da memoria histórica do xornalismo galego, traballa no estudio da obra dalgúns dos nosos máis destacados devanceiros que exerceron como profesionais nos medios de comunicación colectivos. Un deles, aínda que máis coñecido coma literato, é Eduardo Blanco-Amor. Emigrado ós 21 anos, no ano 1919, Blanco-Amor chega a Bos Aires coa única experiencia como xornalista na redacción do xornal ourensán *El Diario de Orense*. O seu biógrafo, Gonzalo Allegue, apunta que o mozo Blanco-Amor exercía de “amanuense” no medio, mentres que el mesmo sostíña, en entrevistas moitas décadas despois, que traballaba como xornalista e asinaba co alcume de “Herminia Hernández”.

Sexa como for, conta cunha pequena experiencia na profesión, o que o anima a participar en distintos medios da comunidade galega na Arxentina, e, posteriormente, en xornais americanos. Para falarmos da súa traxectoria como xornalista ten sentido facermos un percorrido cronolóxico por ela, xa que os distintos acontecementos políticos en España determinan en boa medida o tipo de traballo que realizará para uns e outros medios.

A súas primeiras publicacións en América son na revista *Acción Gallega*, pero están constituídas, fundamentalmente, poemas e colaboracións literarias. Dous anos máis tarde é nomeado director das páxinas literarias do *Correo de Galicia*, medio con certo pasado galeguista no que inicia unha serie de artigos sobre os poetas galegos. Estes traballos inaugurais na prensa galega fan que Blanco-Amor aumente a súa experiencia na profesión, que aproveita cando funda, xunto con Ramilo Illa Couto, a revista galeguista *Terra*, que se constitúe como o voceiro da “Irmandade Nazionalista Galega”, representante do ideario político de Vicente Risco e primeira revista escrita por completo en galego na emigración na Arxentina. A publicación non ten unha longa duración, pero fai que Blanco-Amor comece a utilizar politicamente o xornalismo. Neste primeiro momento, o xornalista identifícase por completo coa tese nacionalista risquiana pero, como veremos, irá evolucionando cara a un populismo republicano, segundo indica Núñez Seixas¹.

Todos estes contactos co xornalismo vano preparar para o inicio da súa colaboración no diario porteño *La Nación*. Fundado en 1870, este xornal segue sendo na actualidade unha das máis importantes cabeceiras de toda latinoamérica e un referente clave para Arxentina. Blanco-Amor recibe dúas axudas moi importantes para comezar a colaborar no xornal; dunha banda, o dramaturgo García Velloso, con quen o autor establecera un contacto nos parladoiros do Café Armonía, actuou como valedor seu no diario. Por outra, o responsable do mesmo en España, o colombiano Sanín Cano, a quen entrevista para o *Correo de Galicia*. Gracias á intervención destes personaxes e a súa sona crecente no país como conferenciante e promotor da causa cultural galega, farán que o 12 de abril de 1925 asine a súa primeira colaboración en *La Nación*. Trátase dun artigo moi extenso, que terá continuación, no que fala dos poetas

---

¹ Xosé Manuel Núñez Seixas divide a evolución do pensamento político de Blanco-Amor en tres etapas ó longo da súa estada en América; en primeiro lugar, ven a “Etapa risquiana” (1919-1924), que representa un momento de achegamento cultural, máis apolítico, ó nacionalismo. Nun segundo momento, ata o ano 1931, o ourensán inclínase polo “Galeguismo republicano”, que defende nas páxinas das distintas publicacións nas que traballaba e para as que colabora. Por último, ata o final da Guerra Civil en España., Blanco-Amor defende un “Populismo galeguista de esquerdas”. En Núñez Seixas, X. M.: “Eduardo Blanco-Amor no nacionalismo galego (1919-1939). Liderato étnico e galeguismo”, *Grial*, Vigo, nº 108, (ano 1990).

precursores galegos, o que dá comezo a unha das súas vías de traballo máis importantes no xornal, a da difusión cultural. En palabras de Julio Sigüenza, Blanco-Amor escribe en *La Nación* “para esa gente que no irá jamás, y que llora y se emociona con un verso de Rosalía o una estrofa de Curros, una serie de crónicas que irán apareciendo en sus páginas, periódicamente, y que ya los gallegos esperamos con ansias mal contenidas”²

Para falarmos do seu traballo neste rotativo porteño temos que ter en conta dúas perspectivas: dunha banda, existen notables diferencias entre o traballo que desenvolve no devandito medio e nos xornais e radios da colectividade galega en América e, en segundo lugar, as coordenadas espacio-temporais definen implícitamente a súa traxectoria en *La Nación*.

A Guerra Civil marca un punto de inflexión importante na súa vida. De emigrante, Eduardo Blanco-Amor pasa a se converter, como moitos intelectuais galegos en América, nun exiliado que non pode voltar á súa terra a traballar coa liberdade dos anos anteriores. Esta situación afecta directamente á súa actividade profesional, especialmente no caso de *La Nación*, medio no que existe un cambio notable entre a cantidade e temática das súas colaboracións antes e despois do ano 1936, ben pola imposibilidade de que exerza como correspondente, ben pola censura política imposta dende o medio. Ademais, as transformacións que se producen no seu estatuto profesional dentro do xornal arxentino deveñen do seu cambio de residencia a outros países americanos como Chile, Venezuela e Uruguai onde, como veremos, tamén colabora nos medios locais.

O XORNALISMO DO EMIGRANTE

Eduardo Blanco-Amor desenvolve unha actividade case que frenética como xornalista nos anos vinte e primeira metade dos trinta nas diferentes empresas galegas radicadas na Arxentina, non só como colaborador senón tamén asumindo cargos de responsabilidade nas rotativas. O seu traballo nestas publicacións ten unha dobre vertente dependendo do medio, a aposta pola cultura ou a implicación política, pero mantén sempre como obxectivo a defensa de Galicia alén das súas fronteiras. As súas primeiras experiencias, dtadas anteriormente, son decisivas porque lle ofrecen unha perspectiva global do que supuña crear unha empresa xornalística.

En primeiro lugar, Blanco-Amor exerce, o mesmo que veremos en *La Nación*, unha importante función de difusor da cultura galega. O ourensán codirixe a revista *Céltiga* na súa segunda etapa (1924-1932) xunto con Eliseo Pulpeiro e Suárez Picallo. Nesta publicación trata en especial temas culturais para contribuír á dignificación da tradición galega a ollos dos emigrantes, por medio das críticas literarias e das crónicas.

Ademais, segundo indica Riveiro Espasandín, a súa capacidade de comunicación oral axuda para que difunda a cultura galega pola emisora “Radio Libertad”.

En segundo lugar, Blanco-Amor emprega os medios de comunicación para espalla-lo seu ideario político (vid. nota 1). Os órganos da Federación das Sociedades Galegas, *El*

---

² En Calvo, Tucho: “O periodismo no escritor” en *Homenaxe a Blanco-Amor*, Concello de Redondela, Edicións Xerais,

Despertar Gallego e, posteriormente, *Galicia*, son lugares privilexiados para esta misión. Blanco-Amor dirixe a primeira destas publicacións dende 1926 deica a súa desaparición en 1930. En *El Despertar Gallego* mantén a liña editorial “na defensa da ‘democracia republicana’, contra a degradación de Primo de Rivera (...), amosando a súa solidariedade cos pobos ibero-americanos, ameazados polo xigante norteamericano, ou apoiando as loitas das clases populares arxentinas, dentro dun internacionalismo socializante que fala na linguaxe dos socialistas utópicos, máis que na vertente marxista”³. Estes ideais mantéñense en *Galicia*, publicación que ven substituír á anterior; nela, Blanco-Amor traballa ata o ano 1950, dirixindo a súa liña nos momentos máis duros, e defendendo a unidade indisoluble das causas republicana e autonomista, os temas máis recorrentes dos seus artigos e editoriais. Ó longo da Guerra Civil, Blanco-Amor aproveita o xornal para facer propagandismo político, que vai vencellado á súa acción política directa. Con todo, a súa actividade á fronte destas publicacións non estará exenta de problemas. As loitas internas polo control da Federación fan que Blanco-Amor sexa expulsado da mesma en 1928 e impiden, ademais, que escriba nas páxinas do *Despertar*. Será rehabilitado cando, xunto con outros intelectuais e forzas políticas, se integra na ORGA (Organización Galega Republicana Autónoma) que financia o 20% do custe da publicación. Este é o momento no que, con mellor formato e presentación, nace o *Galicia*. O compromiso político de Blanco-Amor nos medios galegos en Arxentina mantense mesmo cando cambia a situación política, o que segue a darlle problemas entre as numerosas colectividades que se asocian na república austral e defenden o rexime franquista.

Este xornalismo combativo, tanto no político coma no cultural, contrasta co tipo de colaboracións que ten que incluír nas páxinas de *La Nación*. Dende un primeiro momento, no que empeza coa serie de artigos sobre a poesía galega, a súa intención será a de dignificar a impresión que teñen os arxentinos sobre os inmigrantes galegos. Apunta Riveiro Espasandín que “Galicia comeza a ser, para os arxentinos, algo máis ca unha terra exportadora de carne humana –de calidade máis ben dubidosa- para se converter en berce de excelentes escritores e artistas, cun pasado cultural florecente, un rico folclore e unha nova vitalidade, dende o rexurdimento do século XIX”⁴.

A traxectoria de Blanco-Amor no diario pode separarse en dúas etapas que teñen como ecuador a Guerra Civil que, como anunciabamos, supón importantes cambios na súa traxectoria neste medio de prensa. Pode dicirse que o periodo de colaboración máis rico con *La Nación* correspóndese con estes primeiros anos, que situamos no periodo que vai de 1925 a 1935. Despois de que pase tres anos colaborando repetidamente no diario con textos de difusión cultural, Blanco-Amor é enviado a España como correspondente. Este cargo, que xa exercera Rubén Darío no ano 1899 nun xornal tan prestixioso, é contemplado con recelo por parte da colectividade galega, que non entendía como o xornalista puidera chegar tan alto. Pero o certo é que, cando regresa a Galicia despois de dez anos de ausencia, no 1928,

---

1981, pp.33-34.

³ Riveiro Espasandín, Xosé: “Eduardo Blanco-Amor xornalista” en *Eduardo Blanco Amor (1897-1979)*, Día das Letras Galegas 1993, Xunta de Galicia, 1993, pp.33-34

⁴ Op. Cit. Riveiro Espasandín, p.55-56.

Blanco-Amor dirixía *Galicia*, era redactor xefe de *Céltiga* e xa publicara o seu poemario *Romances Galegos*.

Cando desembarca do “Werra” no porto de Vigo, impresión que recolle na súa crónica “Galicia por la proa. La emoción de volver” (17/02/29), leva “na billeteira as credenciais de *La Nación* –dúas colaboracións por mes, durante cinco meses, 150 pesos por cada unha (...)”⁵, o que levantou certa expectación entre a intelectualidade que traballaba en Galicia, que deseguida comeza o organiza-lo seu recibimento como un triunfador, xa que de todos eles era coñecido o prestixio da rotativa de Bos Aires, na que colaboraban plumas ilustres como as de Unamuno e Ortega y Gasset. Nesta primeira etapa cubrindo o posto de correspondente, Blanco-Amor permanece na Península, especialmente en Galicia, ata o seguinte ano. O xornalista pasa un segundo periodo en España, entre os anos 1933 e 1935, nos que vive unha experiencia como correspondente que lle fai manifestar nunha entrevista realizada no seu regreso definitivo a Galicia, que viviu “como cronista anos apaixonantes”⁶.

Podemos tamén establecer certas diferencias entre os traballos xornalísticos que publica no diario en cada unha destas viaxes como correspondente, derivadas da distinta situación política de España e, consecuentemente, pola postura que adopta Blanco-Amor ante o acontecer deses anos. Así, a data da instauración da República en España, o 14 de abril de 1931, establece esta separación entre os dous momentos. Na primeira estadía (1928-29), e nos anos anteriores, hai unha clara preferencia polos temas culturais e históricos, que veñen a cubri-lo deficiente coñecemento que se tiña da cultura galega e, sobre todo, da súa tradición escrita, un dos temas máis importantes para el nestes anos. Por outra banda, a propaganda do “galego”, dunha identidade definida, tamén ten a súa expresión nas crónicas de viaxes, nos que se centra, en especial, na paisaxe galega, comparada continuamente con motivos pictóricos. En “Elementos del arte gallego. El paisaje” (6/05/28) e “Galicia. Paisaje y turismo” (5/05/29) opera esta descripción minuciosa de Blanco-Amor, que escribe froito das súas viaxes por Galicia naqueles anos, empregando calquera medio de transporte ó seu alcance para chegar ás paraxes máis recónditas.

Por outra parte, o recordo dos artistas do pasado e a reseña da obra dos novos é outra das orientacións máis habituais neses anos. Vémoslo en traballos como “Una exposición de arte gallego en Buenos Aires” (28/07/29), no que valora a presenza da expresión plástica galega na Arxentina, ou as críticas moi extensas que escribe sobre a obra dos artistas galegos (“Santiago Bonome, escultor gallego” 3/11/29). Ademais, tamén apunta en “Sobre el actual renacimiento gallego” (4/03/28) a orientación política que desenvolverá nas súas crónicas nos anos seguintes.

Ata o ano 1931, Blanco-Amor tamén vai publicar as dúas primeiras de tres crónicas sobre o mar, nas que se implica directamente. Concretamente, o xornalista zarpa coa tripulación do “Norita” á captura da sardiña, o que dá lugar a dous dos seus traballos como cronista máis coñecidos: “Seis días en el mar. Escenas de pesca en la costa galaico-portuguesa” (17/03/29) e, a segunda parte, “Escenas de pesca en la costa galaico-portuguesa”

---

⁵ Allegue, Gonzalo: *Eduardo Blanco-Amor, diante dun xuíz ausente*, Nigra, Vigo, 1993, p.89

(7/04/29). O mesmo director de *La Nación*, Leopoldo Lugones, dicía destas crónicas que cheiraban a sardiña cando as lía.

Diciamos que Blanco-Amor dá unha orientación distinta ós escritos xornalísticos que envía dende España no periodo de 1933 a 1935. O seu traballo deriva máis no político, motivado pola nova situación no estado, un rexime republicano, e da evolución ideolóxica do propio autor. Ademais, fixa a súa residencia en Madrid, trala morte da súa nai, o que fai que tome parte noutros proxectos xornalísticos como a revista *Ciudad*, poida estar no centro da vida política do Estado e viaxe máis por España.

Blanco-Amor aproveita as páxinas de *La Nación* para presenta-la situación política española, sobre todo, nos anos 1933 e 1934, nos que, recollidas do arquivo de *La Nación*, atopamos 11 crónicas que teñen como tema preferente o estado da nova república, e, en segundo lugar, a loita autonomista e outros acontecementos da vida política do momento. Estas crónicas, polo seu grao de implicación cunha postura de esquerdas, procúranlle os primeiros problemas a Blanco-Amor, xa que a súa visión sobre o desenvolvemento dos acontecementos na república, nada ten que ver coa orientación da liña ideolóxica do xornal.

En concreto, recoméndase que o autor “poña un coidado exquisito en non molestar o ideario político conservador dos lectores de *La Nación*”⁷, ideario que representaba o filo-fascismo do derradeiro Lugones. En textos como “La realidad española” (20/04/34) ou “Juventud, divino tesoro” (15/07/34), Blanco-Amor releva a inxustiza económica en España e o clima de crispación social reinante. Ademais, aborda a causa autonomista, que expón nun completo artigo histórico: “Antecedentes de la lucha autonómica en Galicia” (11/10/33).

Neste traballo, como nalgún outro, pero en contadas ocasións, Blanco-Amor describe a historia da loita pola autonomía de Galicia como a máis antiga da Península, pero resulta comedida se a comparamos cos artigos que publica na prensa galega en América polos mesmos anos.

Curiosamente, malia as restriccións temáticas impostas dende o rotativo, é precisamente unha crónica relacionada co político a que lle reporta máis sona entre os lectores de *La Nación*. O éxito de “El sepelio del presidente Maciá” (8/01/34), a crónica dun enterro multitudinario con fortes implicacións políticas, fai que se lle prorrogue o contrato co diario por algo máis dun ano, en concreto, ata abril do 1935.

Blanco-Amor, ademais dos devanditos problemas coa directiva do xornal, debido á liña editorial orientada a unha burguesía conservadora, ten a oposición do responsable do diario en Madrid, Cacho Zabalza, quen, en palabras de Gonzalo Allegue, “desmente en Bos Aires os pesimistas diagnósticos de Eduardo Blanco-Amor sobre a dereitización da política española”⁸. Este xornalista revela a súa ideoloxía fascista cando, co alzamento do xeneral Franco, envía crónicas a *La Nación* nas que defende o golpe militar e critica o goberno da república.

---

⁶ Freixanes, Víctor: Unha ducia de galegos, Galaxia, Vigo, 1982, p.88

⁷ Op. Cit. Allegue, p.130

⁸ Op. Cit. Allegue, p.132

De novo Gonzalo Allegue fala da “esquizofrenia” como xornalista do escritor á luz do contraste entre os seus traballos para o medio arxentino e os dirixidos á comunidade galega. Contraste que se manifesta na liña combativa e comprometida en contra da dereita española no *Galicia*, e a exquisitez e erudición politicamente inocua das crónicas de viaxes por España publicadas no diario porteño. Estes traballos, froito das continuas viaxes do autor pola Península, calman os ánimos no xornal e recuperan a liña culturalista coa que iniciara a súa colaboración. Resultan bos exemplos desta “autodefensa” de Blanco-Amor as crónicas que escribe dende El Escorial, tan recias como o seu estilo artístico, moi do gusto da burguesía á que se dirixe o xornal: “En El Escorial” (18/08/35) e “El San Mauricio del Greco” (23/08/35).

A censura implícita que rexistran as súas crónicas agudízase cando estala o conflito, e Blanco-Amor “a penas publica unha media ducia de artigos, alleos á problemática do momento, pois non hai que esquecer que o Xusticialismo, que embebía xa importantes sectores da sociedade arxentina –incluído o propio valedor do Blanco-Amor nas páxinas de *La Nación*, Leopoldo Lugones, que puxo o periódico ó servizo dos sublevados- inspirábase en modelos equivalentes ós fascismos europeos”⁹. No ano 1936, nos meses inmediatos ó inicio da Guerra, Blanco-Amor refúxíase no cultural, con traballos sobre cultura galega -“Fundamento galaico de Ramón del Valle Inclán” (8/03/36), “Excursión a Rosalía” (19/04/36)- e con máis relatos de viaxes como “Poema del agua en el Generalife” (7/06/36), a última das súas colaboracións denantes do conflito bélico.

O XORNALISMO DO EXILIADO

Ó longo da Guerra Civil ábrese xa unha fenda insalvable entre o xornalismo de Blanco-Amor na prensa galega e as xa escasas colaboracións para *La Nación*. A este xornal o propio autor chámalle o “diario vacuno” pola súa relación co empresariado da gandeiría arxentina, pero a el volverá para publicar, supomos que máis por necesidade económica e polo prestixio da cabeceira que como respecto á súa liña editorial coa que sempre estivera en desacordo.

Con todo, en palabras de Dalila Saslavski¹⁰, *La Nación* mantívose nunha posición dividida con respecto á contenda; dunha banda, escribían para a publicación xornalistas defendendo a república como Constantino de Esla, ó tempo que se incluían os traballos de dous antigos amigos de Blanco-Amor, Eugenio Montes e Víctor de la Serna, que apoiaban o movemento fascista. A loita dende a prensa exténdese tamén a algunhas publicacións de galegos que apoiaban o alzamento franquista, como, por exemplo, *Diario de Galicia*, dirixido por Lence, nomes que Blanco-Amor transformaba comicamente en “Corriere Deutsche Galizien” e “Il signore Giuseppe Von Lence”¹¹

Nestes anos Blanco-Amor segue escribindo no *Galicia*, ademais de colaborar na *Fouce* e *Alborada*, aínda que desenvolve unha actividade frenética como voluntario a favor da república, en calquera dos actos nos que se precisara da súa axuda. Inicia, asemade, unha

---

⁹ Op. Cit. Riveiro Espasandín, p.46

¹⁰ Entrevistada por Gonzalo Allegue. O seu recordo da defensa da república en Bos Aires da lugar ó capítulo “Dalila en guerra”, o cuarto do libro xa citado.

breve actividade diplomática cando é nomeado vicecónsul en Bos Aires. Posteriormente, recibe o cargo de cónsul da república, co que abre esta nova fronte de combate, que compaxinaba coa escritura de editoriais no *Galicia*; podemos salientar moitos deles, con títulos moi elocuentes: “¡Asesinos de España!” (26/07/36), “La mentira nazi-fascista” (17/01/37) ou “Nuestra profunda confianza en la Argentina” (29/11/36), por citarmos algúns exemplos.

Podemos apuntar varias causas polas que Eduardo Blanco-Amor a penas escribe para *La Nación* desde que pasa a formar parte da nómina dos exiliados.

-En primeiro lugar, a posición ideolóxica de Blanco-Amor radicalízase, de xeito que se fai imposible que o tipo de crónicas que poida escribir sobre o desenvolvemento da guerra e, posteriormente, sobre a vida na postguerra, saian nas páxinas da cabeceira porteña. Daquela, as súas críticas ó fascismo só tiñan cabida nas publicacións citadas en liñas anteriores. A súa única opción é seguir coa liña culturalista, xa que as portas do diario estaban pechadas para el como correspondente, como confirma que rexeiten o seu ofrecemento para exercer como tal en maio do 58, no que o autor vai emprender unha viaxe por Europa. Deste xeito, reinicia a serie de contos que empezara xa no 1928, e chama *Cuentos de la ciudad*, nos que describe a vida nunha gran cidade como Bos Aires. Algunha destas narracións breves teñen un marcado carácter satírico. Sen ir máis lonxe, atopámolo nun dos relatos cos que volve publicar en *La Nación*, “El Sr. Martínez no está” (8/06/1941), no que critica veladamente ós galegos enriquecidos, aqueles cos que o autor ten tantos conflitos pois controlan os centros de poder da diáspora¹². Aparecen, ademais, “El drama de Pernelas. Relato policial” (21/03/1937), “Veinte minutos” (05/1943), “El esquizoide: cuento científico” (11/1943), “Los grandes propietarios” (07/1944) e “La edad de mi prima Adelaida” (05/08/1945). As crónicas e artigos van estar tamén baseados en temas de cultura, sobre todo a galega: “Mi pueblo y Eça de Queiroz”, “Galicia en su ser” (19/04/1959) e “Mi invención de Compostela” son exemplos destas colaboracións, non moito máis abondosas.

Por outra parte, Blanco-Amor intenta incluír nas páxinas do xornal, con máis ou menos éxito, os seus traballos sobre Federico García Lorca. Da súa amizade e colaboración literaria co escritor xorden numerosas conferencias sobre a obra do granadino e colaboracións escritas para a prensa. En *La Nación* publica “Nueva obra teatral de García Lorca” (24/11/1935), “Evocación de Federico” (21/10/1956) e “Emoción de Federico” (10/1950). En cambio, a redacción de *La Nación* devólvelle un novo traballo sobre o autor e a súa suxerencia de abrir unha sección sobre teatro na edición dominical.

-En segundo lugar, a nómina de colaboradores españoles en *La Nación* medra considerablemente con nomes da intelectualidade recoñecidos internacionalmente, como

---

¹¹ Op. Cit. Allegue, p.161

¹² Blanco-Amor identifica a estes oligarcas cos “ananos” dos que fala Celso Emilio Ferreiro. As declaracións nalgúns entrevistas sobre os tipos de emigrantes resultan elocuentes: “¿quién era esa Galicia emigrante? Unha minoría que loitaba aillada comparado ca gran marea da emigración, unha minoría que facía ás veces milagres para manter o lume entre centos de ananos e as masas indiferentes ou manipuladas (...) É certo que non todos os emigrantes son ananos, claro que non, pero a meirande parte endexamais fixo nada para apoiar ou merecer o grande esforzo dos que alá loitaron por dignificar unha terra e unah cultura diante do mundo. Estou totalmente de acordo coa idea básica do libro de Celso Emilio Ferreiro e teño, pola miña banda, unha longa experiencia detrás chea de historias significativas.” Op. Cit. Freixanes, p.96.

Ortega y Gasset, Ayala, Marañón... A consideración do escritor no xornal, deste xeito, cambia, polo que terá que encaixar que lle rexeiten con certa frecuencia as súas colaboracións.

Tamén hai que ter en conta que Eduardo Blanco-Amor diversifica as súas actividades e, despois da guerra, empeza a inclinarse por traballos máis intelectuais ca políticos. A lista dos seus proxectos é ben longa: teatro, dirixindo o grupo El Tinglado, literatura, empresa editorial, ensino... e todos eles teñen que ver coa colectividade galega, coa que ten relación non só na Arxentina senón nos países americanos ós que se traslada a partir dos anos 40: Chile e Venezuela.

Estas viaxes inflúen non só na súa progresiva desvinculación de *La Nación*, senón que o introducen en novas aventuras xornalísticas na prensa dos dous países nomeados. Blanco-Amor chega a Chile en 1948, como invitado ó casamento dun dos seus alumnos de oratoria en Bos Aires, Alfonso Campos Menéndez. O autor, que traballaba ocasionalmente como preceptor dos fillos da burguesía local, coñece da man dos seus pupilos a numerosas personalidades que lle abrirán as portas dos seus salóns e lle ofrecen algúns traballos. En concreto, nesta voda, Blanco-Amor coñece a González Videla, presidente da república chilena. Pouco despois traballa no órgano do Partido Radical, *La Hora*, e pronuncia conferencias e ensina en varias universidades chilenas, nas que imparte clases de Lírica Española. Tamén segue dando clases de oratoria a distinguidos clientes, como deputados liberais e oficiais da Academia de Guerra Naval. Estas actividades serven para amosar como, en pouco tempo, Blanco-Amor acada moito aprecio intelectual en Chile.

Con respecto á súa actividade como xornalista neste país, podemos afirmar que foi onde colleitou máis éxitos. Para *La Hora* escribe unha serie de crónicas sobre Chile, despois de percorre-la súa xeografía, que recolle no volume, publicado por Editorial del Pacífico en 1951, *Chile a la vista*. Este libro de viaxes convértese de seguida nun éxito de vendas, de xeito que en tres anos reedítase dúas veces. Nel escribe sobre a vida, costumes, paisaxe, historia... de Chile pero válelle tamén para facer “unha síntese ideal dos valores sempre defendidos: diálogo cívico, tolerancia, laicismo das formas políticas, respecto para as ideas alleas (...)”¹³. Ademais, o seu traballo como cronista repórtalle un premio moi importante: a Orde do Mérito “Bernardo O’Higgins”, no grao de Comendador, que recibe no Ministerio de Educación o 25 de xullo. *La Hora* non é o único medio no que escribe en Chile, senón que tamén colabora en *El Mercurio*, e nas revistas *Zig-Zag*, *Ercilla* e *La Patria*.

Inmediatamente despois, no verán do 1952, inicia unha xira americana de dez meses nos que vive unha longa estadía en Venezuela. Alí, avalado pola sona de reputado intelectual que ten xa por toda América, ábrenlle as portas da prensa para colaboracións. Os seus artigos teñen como difusores diarios tan coñecidos como *El Nacional* e *El Universal*. Nestas cabeceiras recolle as súas impresións como xornalista no país, en traballos como “Venezuela entrevista...”ou “Mi pasmo de Caracas o el cuadro inesperado”, e transcribe as conferencias que le en diversos centros culturais.

---

¹³ Op. Cit. Riveiro Espasandín, p.60

Unha vez finalizada esta xira, regresa a Bos Aires, onde segue traballando na prensa dos galegos: *Galicia*, publicación do Centro Galego na que escribe, sobre todo, crítica cultural e sobre temas do propio Centro; *Galicia Emigrante*, a revista de Luis Seoane; *Vea y Lea, Lar...* ó tempo que prosegue coa súa actividade lectiva, desta vez como profesor na Escola de Belas Artes da Universidade Nacional da Plata. Pero tamén intenta educar ós galegos, xa non dende a prensa, senón na mesma aula. En concreto, Blanco-Amor encárgase de impartir clases de galego a finais da década dos 50 nos cursos organizados pola "Asociación Argentina de Hijos de Gallegos". Indica Allegue que as clases se celebraban no Centro Lucense, de seis a sete da tarde, e nelas fanse lecturas de textos dos máis importantes escritores galegos como Cunqueiro e Castelao.

Na década dos 50, cando realiza todas estas actividades, Blanco-Amor encárgase tamén de organizar o seu regreso a Galicia, despois dunha viaxe fugaz a finais desta década. Conseguirao en 1963, o que non lle reporta a felicidade imaxinada. Blanco-Amor sintese marxinado polas autoridades, que lle negan axudas económicas, e polo resto da intelectualidade. Céntrase na literatura como medio de supervivencia, en tódolos sentidos, e nas colaboracións en prensa: *La Voz de Galicia*, *La Región*, *La Vanguardia*, *La Hoja del Lunes* de Ourense, *El Correo Gallego* e *Informaciones* publican os seus textos, que agora son xa recordos dunha vida.

Eduardo Blanco-Amor pode prezarse de ser un xornalista comprometido coa realidade que lle tocou vivir, sempre que lle permitiron expresarse libremente. No caso contrario, a defensa da dignidade da cultura galega en ámbitos nos que os seus artífices eran desprezados foi o seu labor preferente. Dos seus traballos en *La Nación* hai que destaca-lo traballo de divulgación cultural e a súa implicación directa en tódolos temas que trata. Como xornalista, unha das actividades menos estudiadas deste autor, colleitou os seus maoiros éxitos como colaborador do diario porteño, que tiña por aqueles anos unha tiraxe moi importante e altas cotas de incidencia na opinión pública arxentina.. Este éxito como profesional da información contribuíu a dignificar a posición dos galegos como intelectuais na sociedade americana daquel interesante e vivo momento histórico.

BIBLIOGRAFÍA

Allegue, Gonzalo: *Eduardo Blanco-Amor (biografía). Diante dun xuíz ausente*, Nigra, Vigo, 1993

Araújo García, Mª Teresa: *Eduardo Blanco-Amor e Santiago de Compostela. O tema compostelano no labor xornalístico dun emigrante*, Consorcio de Santiago, Santiago de Compostela, 1995

Calvo, Tucho: "O periodismo no escritor" en *Homenaxe a Blanco-Amor*, Concello de Redondela, Xerais, 1981

Calvo, Tucho: *Valentín Paz-Andrade, a memoria dun século*, Edicións do Castro, Sada, 1998

Fernández Freixanes, Víctor: *Unha ducia de galegos*, Editorial Galaxia, Vigo, 1982

Lorenzana, Salvador: "Homenaxe a un escritor: perfil biobibliográfico de Eduardo Blanco-Amor", *Grial*, nº 67, 1980, pp.37-47

Neira Vilas, Xosé: *Eduardo Blanco-Amor, dende Buenos Aires*, Edicións do Castro, Sada, 1995

Núñez Seixas, X. M.: "Eduardo Blanco-Amor no nacionalismo galego (1919-1939). Liderato étnico e galeguismo", *Grial*, Vigo, nº 108, (ano 1990)

Pérez Prado, Antonio: "Meus dous amigos desencontrados", *Galicia. Revista del Centro Gallego de Buenos Aires*, nº 660, 1993, pp.20-22

Pérez Rodríguez, Luis: *Blanco-Amor e os seus escritos periodísticos*, Editorial Galaxia, Vigo, 1993

Pérez, Luís: "As Américas de Blanco Amor", *Creatividad cultural en la Galicia exterior*, Xunta de Galicia, Compostela, 1998

Riveiro Espasandín: "Eduardo Blanco-Amor xornalista", *Eduardo Blanco-Amor (1897-1979)*, Día das Letras Galegas 1993, Xunta de Galicia, 1993

Ruiz de Ojeda, Victoria A.(ed.): *Entrevistas con Blanco-Amor*, Nigra, Vigo, 1994

Sesenta anos despois. Os escritores do exilio republicano. Actas do congreso internacional celebrado na Universidade de Santiago de Compostela (16, 17 e 18 de marzo de 1999), Edicións do Castro, Sada, 1999.

Tarrío Varela, Anxo: *Primeiras experiencias narrativas de Eduardo Blanco-Amor*, Ed. Galaxia, Vigo 1993

VVAA: *Xornadas Eduardo Blanco-Amor*, Xunta de Galicia, Santiago de Compostela, 1997